

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาความพึงพอใจของครูนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผู้วิจัยสรุปผลและนำเสนอต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. สมมุติฐานการวิจัย
3. ขอบเขตการวิจัย
4. วิธีดำเนินการวิจัย
5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
6. สรุปผลการวิจัย
7. อภิปรายผล
8. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

สมมุติฐานการวิจัย

ครูและนักเรียนมีความพึงพอใจต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ขอบเขตการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ครูและนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2550 ทุกอำเภอ โดยมีสถานศึกษาใน 7 อำเภอ จำนวนสถานศึกษา

133 โรงเรียน แยกเป็น สถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดใหญ่
นักเรียน 5,085 คน ครูผู้สอน 412 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie และ Morgan จากสถานศึกษาทุกอำเภอโดยสุ่มจากขนาดสถานศึกษาอำเภอละ 3 โรงเรียน เป็นครูผู้สอน จำนวน 74 คน ตามขนาดของสถานศึกษา ได้จำนวนครูผู้สอนจากสถานศึกษาขนาดใหญ่ 32 คน ครูผู้สอน จากสถานศึกษาขนาดกลาง 24 คน และครูผู้สอนจากสถานศึกษาขนาดเล็ก 18 คนเป็นนักเรียนจำนวน 847 คน ตามขนาดสถานศึกษา ได้จำนวนนักเรียน จากสถานศึกษาขนาดใหญ่ 586 คน นักเรียนจากสถานศึกษาขนาดกลาง 219 คน และนักเรียนจากสถานศึกษาขนาดเล็ก 60 คน การศึกษาครั้งนี้ดำเนินการในปีการศึกษา 2550

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างจำนวน 921 ชุด ได้รับกลับคืนจำนวน 921 ชุด เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 921 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามทั้งหมดจากนั้นนำไปแยกแบบสอบถามตามเพศ สถานภาพ และขนาดของสถานศึกษา แล้วตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS สำหรับวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

วิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาความพึงพอใจของครูนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรม
ในสถานศึกษา โดยดำเนินการดังนี้

ข้อมูลตอนที่ 1 วิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ(Percentage) จำแนกตามเพศ สถานภาพและขนาดสถานศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลตอนที่ 2 วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard Deviation) ความพึงพอใจของครูนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยของกลุ่มและเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยใช้สถิติทดสอบ t-test (Independent Samples)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็นเพศ สถานภาพ ขนาดสถานศึกษา มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับเพศ สถานภาพ และขนาดสถานศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า โดยกำหนดค่าน้ำหนักของคะแนน เป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ตามกรอบความคิด 7 ด้าน เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วนำแบบสอบถามไปวิเคราะห์เนื้อหา และแจกแจงความถี่ แล้วคิดเป็นร้อยละของข้อเสนอแนะแต่ละด้าน แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางความถี่ ประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 5 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางศีลธรรมและวัฒนธรรม ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านบุคลิกภาพความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู ส่วนที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านคุณสมบัติของครู เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1.1 ด้านที่ 1 ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมาก 9 ข้อ ส่วนที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง คือ การใช้วิธีการสอนแบบสาธิตและฝึกปฏิบัติ

1.2 ด้านที่ 2 ด้านสื่อการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ข้อ ส่วนที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย

จากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือ การใช้สื่อประเภทเทปธรรมะ การใช้สื่อประเภทภาพนิ่ง เช่น ภาพวาด สไลด์ ภาพถ่าย เป็นต้น และสื่อที่มีความทันสมัยน่าสนใจ

1.3 ด้านที่ 3 ด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางศีลธรรมและวัฒนธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 9 ข้อ ส่วนที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ นักเรียนมีมารยาทงามขึ้น แสดงความสนใจในการสอน นักเรียนแสดงพฤติกรรมการประยุกต์ธรรมใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้น เช่น มีความเมตตา กรุณา เป็นต้น

1.4 ด้านที่ 4 บุคลิกภาพความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 8 ข้อ ส่วนที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นและชุมชน วางตนได้เหมาะสมกับหน้าที่ และมีอารมณ์ดี ใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของศิษย์

1.5 ด้านที่ 5 ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 5 ข้อ ส่วนที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง คือมีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาที่สอน

1.6 ด้านที่ 6 ด้านการวัดผลและประเมิน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ข้อ ส่วนที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง คือมีการประเมินพฤติกรรมแสดงออกของนักเรียนตามสภาพจริง

1.7 ด้านที่ 7 ด้านคุณสมบัติของครูพระ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ข้อ คือแสดงให้เห็นว่าเข้าใจการปฏิบัติตามหลักธรรมและใช้กระบวนการสอนและสื่อ การประเมินผลอย่างเหมาะสม ส่วนที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีสม่ำเสมอ บุคลิกการครองผ้าเรียบร้อยสะอาดหมดจด มีข้อวัตรปฏิบัติที่น่าเลื่อมใสศรัทธา ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่าโดยรวมความพึงพอใจของครูและนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3. เมื่อพิจารณาตามเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า โดยรวมและรายด้านทุกด้าน และทุกเพศมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากน้อยไปหามาก คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางศีลธรรมและวัฒนธรรม ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านบุคลิกภาพความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านคุณสมบัติของครูพระตามลำดับ

4. เมื่อพิจารณาตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า โดยรวมและรายด้าน ทุกด้านและทุกสถานภาพมีความพึงพอใจในระดับดีมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากน้อยไปหามาก คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางศีลธรรมและวัฒนธรรม ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านบุคลิกภาพความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านคุณสมบัติของครูพระตามลำดับ

5. เมื่อพิจารณาตามขนาดสถานศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า โดยรวมและรายด้านทุกด้านและทุกขนาดสถานศึกษามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากน้อยไปหามาก คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางศีลธรรมและวัฒนธรรม ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านบุคลิกภาพความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านคุณสมบัติของครูพระตามลำดับ

6. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 เรียงตามความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ควรมีห้องเรียนพุทธศาสนาเป็นสัดส่วน ควรมีสื่อการสอนธรรมชาติและอุปกรณ์ช่วยสอนที่ทันสมัย เช่น โปรเจคเตอร์ เครื่องฉายสไลด์ และจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร สถานศึกษาควรเน้นภาคปฏิบัติในเรื่องระเบียบวินัย ครูพระควรควรนุ่งห่มให้เรียบร้อย ควรปรับปรุงบุคลิกและความคิดให้ทันสมัย ความมีนิทานที่มีคติเตือนใจประกอบการสอน และให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ในเนื้อหาวิชาที่สอนกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ควรวัดผลและประเมินผลตามความเป็นจริงไม่มีอคติ รายด้านทุกด้านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางศีลธรรมและวัฒนธรรม ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านบุคลิกภาพความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านคุณสมบัติของครูพระตามลำดับ และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เพียง 2 ด้าน คือ ด้านคุณสมบัติของครูพระ และด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ส่วนด้านอื่นนอกจากนี้ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อเสนอแนะ ต่อความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีระดับความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานโดยรวม และรายด้านทุกด้านมีความพึงพอใจต่อครูพระอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีความพึงพอใจมากที่สุดที่มีค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ ด้านจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต. 2537 : 105 - 107) ได้เน้นบทบาทสงฆ์ในการพัฒนาเยาวชนไว้ว่า พระภิกษุสามเณร เมื่อได้รับการศึกษาที่ถูกต้องไปแล้วก็จะสามารถทำหน้าที่เผยแผ่ สั่งสอน แนะนำประชาชน โดยสอดคล้องกันตามแนวทางที่ตนได้รับการศึกษามานั้น คือ

ประการที่ 1 สอนประชาชน รวมทั้งเด็กและเยาวชนให้เห็น ความจริงของธรรม รู้จักเนื้อหาสาระและเหตุผลของสิ่งที่ เป็นแก่นแท้ของชีวิต

ประการที่ 2 สอนนำประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนให้มีความนิยมใฝ่รัก ในจริยธรรมความงดงาม และในสิ่งที่จะนำมาสร้างสรรค้ปรุงแต่ง เป็นวัฒนธรรม และช่วยพัฒนา คนไทยเป็นผู้มีความสามารถรู้จักปรับจัดสรร แต่งรูปแบบของวัฒนธรรมที่จะเป็นเครื่องสื่อสาร สัจธรรมและจริยธรรมออกมาสู่ความเป็นวัฒนธรรมที่เป็นประโยชน์แก่สังคมของคนและแก่ สังคมโลกในกาลเทศะแห่งยุคสมัยที่เป็นปัจจุบันได้

ประการที่ 3 สอนนำประชาชน เริ่มแต่เด็กและเยาวชนให้รู้จักตัวเอง และรู้จัก สังคมของตน โดยรู้และเข้าใจ มองเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย มีความ ภูมิใจ มั่นใจในตนเอง ตามธรรมและปฏิบัติกิจในทางวัฒนธรรม ได้อย่างถูกต้องทั้งนี้ เป็นเพราะทำการสอนอบรมให้ความรู้ แก่นักเรียน และจัดทำสื่อการเรียนการสอนใหม่ ๆ รักษาวินัยและประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี รวมทั้งการปรับปรุงการเรียนการสอน ประกอบการเรียนการสอน ได้อย่างเหมาะสม

2. เมื่อพิจารณาตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ทุกสถานภาพมีความ พึงพอใจในระดับมากที่สุด และเมื่อเปรียบเทียบพบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทุกด้าน ผลการ วิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็น ครู นักเรียนของสถานศึกษาในแต่ละ สถานศึกษา นับถือและบูชาครูพระ จึงมีความคิดเห็นพึงพอใจในการเรียนการสอนที่ครูพระ จัดทำสื่อขึ้น และมีผลต่อความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ทองดี กันทวงศ์ 2549 : บทคัดย่อ) ความพึงพอใจในการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามทฤษฎีของ นักเรียนระดับประถมศึกษา สถานศึกษาวัดเทพสถิต เขตบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการ วิจัยพบว่านักเรียนผู้เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นชาย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำหรับระดับ ผลการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในภาคเรียนที่ผ่านมา มีเกรดเฉลี่ย 3 นักเรียนมีความพึงพอใจ การสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในภาพรวมและรายด้าน โดยอันดับแรก 2 ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะของครูพระช่วยสอน และด้านเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา รองลงมา คือ

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพการเรียนการสอน ด้านวิธีการสอน และด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ตามลำดับ ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า นักเรียนที่เพศต่างกัน และมีเกรดเฉลี่ยรวมของทุกวิชาต่างกันมีความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนนักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกันและนักเรียนที่มีระดับผลการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในภาคเรียนที่ผ่านมาต่างกัน มีความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เมื่อพิจารณาตามขนาดสถานศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยภาพรวม พบว่าทุกขนาดสถานศึกษามีความพึงพอใจต่อครูพระในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยจากน้อยไปหามาก คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางศีลธรรมและวัฒนธรรม ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านบุคลิกภาพ ความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพ ครู ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านคุณสมบัติของครูพระตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับพรชูลี อาชวบำรุง และคณะ (2548 : บทคัดย่อ) ได้วิจัย พบว่าจากการปฏิบัติงานของครูพระสอนศีลธรรม ปรากฏชัดเจน คือมารยาทไทย การพูดจาสุภาพ และถูกกาลเทศะ การลดพฤติกรรมก้าวร้าว ลดความเห็นแก่ตัว มีเมตตาธรรมสูงขึ้นเกิดความสงบ มีสติด้วยการทำสมาธิ รู้จักพิธีกรรมทางศาสนา ปฏิบัติได้จริง มีเด็กนักเรียนจำนวนหนึ่งตัดสินใจบวชเรียน ทางปริยัติธรรม เมื่อได้บวชสามเณรภาคฤดูร้อน ด้านผลผลิตที่ปรากฏ ได้แก่

3.1 ครูพระต้นแบบ พระสงฆ์หลายรูปปฏิบัติการสอนได้อย่างยอดเยี่ยม สมควรยกย่องเป็นต้นแบบ เช่น การใช้วิธีของพระพุทธเจ้า คือ ปุจฉา-วิสัชนา ไม่บิดเบือนสาระ เป็นการข่มขู่ให้นักเรียนเกรงกลัว นรก สวรรค์ เป็นต้น พระที่ทำงานได้ผล คือที่สอน โดยยึดแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาที่เป็นการศึกษาให้เกิดสติปัญญา และได้บรรลุอิสรภาพจากการหลุดพ้นจากการปรุงแต่ง เป็นต้น

3.2 เทคนิคการเรียนการสอนที่ดีที่สุด คือ “ตัวตน” ของพระที่ก่อให้เกิดศรัทธา ความไว้วางใจสัมผัสได้ซึ่งความเมตตา และทำให้นักเรียนพร้อมใจกันยึดพระเป็นที่พึ่งในการให้คำแนะนำ ทั้งปัญหาส่วนตัวและปัญหาในการเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กนักเรียนที่มาจากครอบครัวแตกแยก หรือกำพร้า เพราะพ่อแม่เป็นเอดส์ และอยู่ในภาวะเรื้อรัง แค้น อาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย ด้านความคุ้มค่า พบว่า เมื่อพิจารณาการลงทุน โดย ประมาณใน 2 ปีที่ผ่านมา และประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการนี้นับว่าคุ้มค่ามาก ทั้งนี้โครงการได้อาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในสถานศึกษา ในวัด และชุมชน เพื่อเกื้อหนุน โครงการ โดยไม่ต้องใช้งบประมาณจัดซื้อจัดจ้างทุกเรื่อง เช่น พระนำวัสดุอุปกรณ์ พระพุทธรูป ฯลฯ มาจากวัด สถานศึกษา ได้อาศัยรากฐานของโครงการสถานศึกษา วิถีพุทธและความเชื่อมโยงจากการมรพระนิสิตมาฝึกสอนมาก่อนหรือมีการนิมนต์พระมาเองก่อน

เกิดโครงการหลายสถานศึกษา ได้อาศัยเครือข่ายชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกเดินทางของพระและวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

- 1.1 ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรมีห้องเรียนพุทธศาสนาเป็นสัดส่วน และสถานศึกษาควรเน้นภาคปฏิบัติ ในเรื่องระเบียบวินัย
 - 1.2 ด้านสื่อการเรียนการสอน ควรมีสื่อการสอนธรรมชาติ และอุปกรณ์ช่วยสอนที่ทันสมัย เช่น โปรเจคเตอร์ เครื่องฉายสไลด์ และจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
 - 1.3 ด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางศีลธรรมและวัฒนธรรมครูพระควรนุ่งห่มให้เรียบร้อย
 - 1.4 ด้านบุคลิกภาพความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู ควรปรับปรุงบุคลิกและความคิดให้ทันสมัย
 - 1.5 ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ควรมีนิทานที่มีคติเตือนใจประกอบการสอน และให้นักเรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ในเนื้อหาวิชาที่สอนกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
 - 1.6 ด้านการวัดผลและประเมินผล ควรวัดผลและประเมินผลตามความเป็นจริง ไม่มีอคติ
- ### 2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป
- 2.1 ควรวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ในเชิงคุณภาพ
 - 2.2 ควรทำการวิจัยติดตามผลการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา